

عقل

«نخستین گوهر آفرینش»

(تطابق عقل با علم و دین)

تقديم :

به مصلح آخر الزمان، ابا صالح

حجة بن الحسن قائم المهدي (عج)

مؤلف: محمد سروش

سرشناسه: سروش، محمد، ۱۳۲۴

عنوان و پدید آور: عقل، نخستین گوهر آفرینش: تطابق عقل با علم و دین / محمد سروش

مشخصات نشر: آبادان: حضرت ابوالفضل العباس (ع) ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری ۲۸۳ص.

شابک: ۱۸۰۰۰ ریال: ۵-۱۷-۲۵۳۰-۹۶۴-۹۷۸

یادداشت: فیفا

یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس

عنوان دیگر: تطابق عقل با علم و دین

موضوع علم و ایمان

موضوع: عقل گرایی (اسلام)

کتاب بنام: ۴۴۴ س/ ۲/ ۲۳۹ BP

رده بندی دهی: ۲۹۷/۴۸۱۲

شماره کدخانه: ۷۰۴۱۲-۸۵ م

نام کتاب عقل نخستین گوهر آفرینش

یا (تطابق عقل با علم و دین)

مؤلف محمد سروش

ناشر انتشارات حضرت ابوالفضل العباس (ع)

شابک: ۵-۱۷-۲۵۳۰-۹۶۴-۹۷۸ (ISbn 978-964-2530-۱۷-۵)

چاپ / سال اول / ۱۳۹۵

چاپخانه نهضت

شمارگان ۱۵۰۰

قیمت ۱۸۰۰۰ تومان

حروف چینی، ویرایش و صفحه آرایی انتشارات حضرت ابوالفضل العباس (ع)

قطع: وزیري..... جلد: شوميز

SOROSH.BOOK@GMAIL.COM

انتشارات حضرت ابوالفضل العباس (ع)
آبادان، کوی کارگر ردیف او ۲۳ طاق ۸

تلفن: ۰۹۱۶۷۸۱۲۹۰۰

فهرست عناوین

موضوع.....	صفحه
مقدمه.....	۷
بخش اول	
عقل و تبعات آن در متون اسلامی.....	۹
واژه عقل.....	۱۰
معنای عقل.....	۱۱
ویژگی انسان.....	۱۲
عقل چیست.....	۱۳
مراتب عقل نظری.....	۱۴
تفاوت عقل بالفعل با عقل بالملکه...عقل مستفاد.....	۱۵
مراتب عقل عاقل.....	۱۶
مراحل عقل.....	۲۰
فضیلت عقل و خرد.....	۲۰
انواع عقل.....	۲۱
اقسام عقل.....	۲۱
عقل غریزی - عقل مستفاد.....	۲۱
عقل مطبوع - عقل مسموع.....	۲۲
عقل اکتسابی، عقل اخروی.....	۲۲
کاربرد نخست عقل.....	۲۳
عقل بهترین هادی.....	۲۳
عقل حجت خداست.....	۲۴
عقل مسموع در قرآن.....	۲۴
عقل نظری و عقل عملی.....	۲۵
عقل عملی...ملکه.....	۲۵
عقل نظری در قرآن.....	۲۶
عقل نظری در روایات.....	۲۶
عقل عملی در قرآن.....	۲۶
عقل عملی در روایات.....	۲۶
سایر کاربردها.....	۲۶
عقل معاش، عقل معاد.....	۲۷
درجات عقل..... نهی، حجر، حجب، آب.....	۲۷
جلالت عقل و شرافت علم.....	۲۹
توابع عقل.....	۲۹
فرق میان عقل و علم.....	۲۹
معرفت.....	۲۹
درایت، توهم، کهنات، ذکر، ذکر قلبی.....	۳۰
حفظ، بلاغت.....	۳۰
فصاحت، اهمیت عقل - ستایش عقل.....	۳۱
احاطه علمی نشانه تجرد عقل.....	۳۲

فهرست عناوین

موضوع.....	صفحه
ادراک مسبب الاسباب عقل.....	۳۲
عقل معاد و خیر و شر را درک می کند.....	۳۳
عقل علمی و عملی.....	۳۳
عقل و آزادی.....	۳۴
آزادی بر محور عقلانیت.....	۳۴
انکار عقلانیت در ایمان.....	۳۶
بن بست عقل.....	۳۸
آزادی عقل.....	۴۰
حکم عقل و حکمت عقلانی.....	۴۱
عقل زن.....	۴۳

بخش دوم

عقل، از دیدگاه علم روحی جدید.....	۴۵
علم روحی جدید.....	۴۶
فایده علم روحی جدید.....	۴۷
ارزش علم روحی جدید.....	۴۷
مشکل علم روحی جدید.....	۴۹
عقل از نظر علم روحی چیست؟.....	۵۰
عقل و علم.....	۵۱
آلودگی عقل.....	۵۲
عقل سالم، محل عقل عقل خود آگاه.....	۵۳
عقل باطن.....	۵۳
حریه مریب ماگر.....	۵۴
عقل سود آفرین.....	۵۴
عقل والا.....	۵۵
ابر عقل.....	۵۶
عالم علم النفس جدید.....	۵۷
نظریه سانکلیر ستورژ.....	۵۷
نظریه لیفتسال.....	۵۸
ارتباط عقل با ماده.....	۵۸
ارتباط فکر با نیروی حافظه.....	۵۹
نقش عقل پس از مرگ.....	۶۲
آیا عقل چیزی از مخ جدا می باشد؟.....	۶۳
عقل و تاثیر آن در ماده و انیر.....	۶۳
نظریه مایرز.....	۶۵
عقل خالق دولت ماده است.....	۶۵
بیان چگونگی ارتباط میان عقل و مخ.....	۶۶
آیا عقل مخ را تغذیه می کند؟.....	۶۷
عوامل درک موجودات.....	۶۹

موضوع.....	صفحه
توانایی عقل.....	۶۹
جاودانگی عقل.....	۷۱
جهان فیزیکی.....	۷۴
اثیر چیست؟.....	۷۵
جهان هستی و عقل.....	۷۵
کار عقل.....	۷۸
شناخت عقل.....	۷۷
هستی ما.....	۸۰
جهان پنهان یا اثیری.....	۸۱
عالم اثیری چیست؟.....	۸۳
اثر عقل در جهان پنهان.....	۸۷
کیفیت ارتباط جدید اثیری و مادی.....	۹۱
امواج مادی و اثیری.....	۹۱
عقل انسان از جنبه تا عالم ارواح.....	۹۲
فرمول انسان.....	۹۲
بقای عقل پس از مرگ.....	۹۸
مسئله سیاست در جهان ارواح.....	۱۰۱
ارتباط در جهان روحی.....	۱۰۱
ارتباط انسان های عالم مرنی یا عالم نامرئی.....	۱۰۳
دلایل عقلی بر وجود روح.....	۱۰۳
ارتباط روح با عقل.....	۱۰۳
پرسش هایی راجع به عقل.....	۱۰۴
روح و عقل هریک جوهری مجرد و مستقلند.....	۱۰۴
عقل را چگونه اطلاق به روح کرده اند؟.....	۱۰۵
ارتباط عقل و روح.....	۱۰۷
فکر چیست؟.....	۱۰۸
چگونگی حیات در جهان ارواح.....	۱۱۰
هیچ نیروی عقلی و معنوی در ماده نیست.....	۱۱۳
تفاوت دو جهان مادی و اثیری.....	۱۱۴
شناخت عالم بزرگ.....	۱۱۵
تداخل جهانها.....	۱۱۷
ارتقاء انسان در عالم اثیری.....	۱۱۸
حرکت امواج و جهان هستی.....	۱۱۸
عقل جنین.....	۱۲۲
فکر چیست؟.....	۱۲۳
عقل ما در خواب ما.....	۱۲۳
دلایل عقلی بر بقاء روح.....	۱۲۳
عقیده فلسفه قدیم در باره روح.....	۱۲۵
علم چیست؟.....	۱۲۶
دلایل عقلی بر بقاء روح پس از مرگ.....	۱۲۶
موضوع.....	صفحه
بخش سوم	
تطابق عقل با دین.....	۱۲۹
عقل و دین.....	۱۳۰
فطری بودن عقل.....	۱۳۲
چرا همه خدا شناس نمی شوند؟.....	۱۳۳
موانع عقل.....	۱۳۳
خرابی دل نتیجه کجی زبان است.....	۱۳۵
قوه عقل برای تعقل و اندیشه.....	۱۳۵
قیامت به حکم عقل.....	۱۳۶
گناه عقل را می برد.....	۱۳۶
دیدن به عقل و فهم مهمتر است.....	۱۳۷
رابطه تقوی با عقل.....	۱۳۷
شناخت خدا از طریق عقل.....	۱۳۸
شرایط شناخت خدا از طریق عقل.....	۱۳۸
عقل و ارتباط با خدا.....	۱۳۹
مقایسه فلسفه اسلامی با فلسفه غرب.....	۱۳۹
انسان کمال جوست.....	۱۴۰
کمال انسان در گرو پیروی از عقل است.....	۱۴۰
احکام عملی عقل.....	۱۴۱
تعقل و تهذیب.....	۱۴۲
عکس عبارت است.....	۱۴۲
وحی.....	۱۴۳
فرق پیامبر با امام.....	۱۴۳
وحی.....	۱۴۴
عقل پیامبر را تایید می کند.....	۱۴۵
عقل و وحی هر دو را تایید می کند.....	۱۴۶
عدل الهی.....	۱۴۷
رابطه عقل با حامل وحی.....	۱۴۸
توحید.....	۱۴۹
امامت.....	۱۵۱
دلایل عقلانی امامت.....	۱۵۱
قاعده ی لطف.....	۱۵۳
عدالت خداوند..... عدل یعنی.....	۱۵۴
عبادت.....	۱۵۸
نماز.....	۱۶۲
ذکر و نیایش.....	۱۶۳
عزت نفس.....	۱۶۵
جاهل و عاقل در مقابل گناه.....	۱۶۷
حسد.....	۱۷۰

موضوع..... صفحه

گفتار پیشوایان اسلام درباره عقل.....	۱۷۱
آثار و اوصاف عاقلان.....	۱۷۳
خیر و بی نیازی.....	۱۷۳
فهم و زیرکی.....	۱۷۴
تفکر.....	۱۷۵
ترک گناه.....	۱۷۵
بندگی خدا.....	۱۷۶
ترک دروغ.....	۱۷۶
کم حرفی.....	۱۷۶
اخلاق و ادب.....	۱۷۷
دوستی.....	۱۷۸
تواضع.....	۱۷۸
خیر خواهی.....	۱۷۹
بهشتی بودن.....	۱۷۹
اعتدال.....	۱۷۹
بهره برداری از عمر.....	۱۸۰
خدا ترسی.....	۱۸۱
بزرگ داشتن ایمان.....	۱۸۱
انسانیت.....	۱۸۱
پرهیز از جاهلان.....	۱۸۱
بینش عاقل.....	۱۸۱
عاقل و پیشرفت.....	۱۸۴
دنیا و اهل فنا.....	۱۸۷
درجات عقل.....	۱۸۹
عاقل نماها.....	۱۸۹
نتیجه بحث عقل و وحی.....	۱۹۰

بخش چهارم

یاران عقل و جهل.....	۱۹۱
دوستان عقل.....	۱۹۲
خیر و شر.....	۱۹۳
ایمان و کفر.....	۱۹۳
تصدیق.....	۱۹۴
رجاء و قنوط.....	۱۹۵
توکل و حرص.....	۱۹۶

موضوع..... صفحه

در رأفت ضد آن قسوت.....	۱۹۷
در بیان تأثیر رأفت.....	۱۹۸
علم و ضد آن جهل.....	۱۹۹
فهم و ضد آن حمق.....	۲۰۱
عفت و ضد آن هتک.....	۲۰۲
قوه شهویه.....	۲۰۳
زهد و رغبت.....	۲۰۴
درجات زهد.....	۲۰۴
قلب سلیم.....	۲۰۵
رفق و فرق.....	۲۰۸
رهبت و ضد آن جرئت.....	۲۰۹
تواضع و کبر.....	۲۱۱
توده و تسرع.....	۲۱۳
اخلاق نفسانیه.....	۲۱۳
مقصود از توده.....	۲۱۴
حلم و ضد آن سفه.....	۲۱۷
تحصیل ملکه حلم.....	۲۲۰
در فضائل حلم.....	۲۲۱
صمت و هذر.....	۲۲۲
زیان هذروهزیان.....	۲۲۳
استسلام و استکبار.....	۲۲۴
تعظیم و شک.....	۲۲۵
صبر و بزع.....	۲۲۷
مراعات و بجر.....	۲۲۸
صفح و انتقام.....	۲۲۹
صفح یا تجاوز.....	۲۲۹
عقل و عشق.....	۲۳۰
نتیجه بحث کلی.....	۲۳۶
منابع.....	۲۴۰

خداوند متعال، گوهرهای گرانبهائی را به انسان عنایت فرموده است، اما اکثر انسانها، تا زمانی که در قید حیات هستند؛ از ارزش آنها بی خبرند و آن را به ثمن بخت «بهاء کم» می فروشند. این سرمایه های اصلی انسان، می توانند آدمی را به سعادت ابدی برسانند؛ ولی بر اثر بی توجهی ما، آلوده شده و گردوغبار غلیظ نفس، آن را احاطه کرده و درست از آن استفاده نمی نمایند. اما بعد از انتقال از این جهان موقت ناسوتی به جهان ممتد ملکوتی، متوجه می شویم؛ که چه اشتباه بزرگی مرتکب شده ایم؛ که قدر و ارزش و معیار این جواهرات را نفهمیده بودیم.

یکی از این جواهرات، گوهر عقل، دیگری گوهر قلب و سومی گوهر روح و نفس است که با بوفن الهی، برای هر کدام رساله ای در نظر گرفته شده و از جهات مختلف مورد بررسی قرار گرفته اند. تا قبل از ترک این دنیا ورهائی از قید جسم خاکی و انتقال به جهان دیگر، نسبت به اهمیت این جواهرات واقف شویم و درصدد نگهداری و حفظ و حراست و استفاده صحیح از آنها بر آییم و نگذاریم که دستخوش تاراج شیطان نفس گردند و باعث اولیاساتیت ما شوند.

اولین گوهری که این رساله به آن اختصاص دارد؛ گوهر عقل است که نخستین گوهر آفرینش می باشد و از جهات مختلف مورد بررسی قرار گرفته است.

در بخش اول نظرات دانشمندان اسلامی و منابع دینی همراه با موضوعاتی از قبیل آثار و تبعات و تقسیمات عقل، اهمیت عقل، عقل و راه استفاده از عقل بررسی شده است.

در بخش دوم راجع به علم جدید روحی و جهان پنهان و آثار عقل انسان در جهان برزخی و استفاده از نظرات دانشمندان روحی بزرگ دنیا مورد بررسی قرار گرفته است که بسیاری از پرسشهای مجهول را پاسخ خواهد داد و بسیاری از گره های بسته را در رابطه با عقل و جهان پنهان خواهد گشود. یکی از آنها مسئله نفس و روح هست که حضرت پیغمبر اکرم (ص) فرمود: (مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ) و حضرت علی (ع) فرمود: (مَعْرِفَةُ النَّفْسِ أَنْفَعُ الْمَعَارِفِ) و خداوند فرمود: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ) که شناخت نفس و روح حتی در مرحله (الاقلیل) برای انسان بسیار نافع است.

دوم گوهر دل که کعبه است و جای تجلی جمال حق و معرفت حضوری و سیرسلوک و معراج مؤمن از این مسیر است .

سوم گوهر عقل می باشد که انشاء الله در این مقاله در حد امکان به بررسی جواهر عقل می پردازیم زیرا که اگر عقل تحت کنترل و تربیت و هدایت وحی و قرآن و گفتار پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) قرار گیرد می تواند به مراد و مقصود و سعادت ابدی برسد .

عقل : اولین مخلوق خداوند است و رسول باطنی است و چشم و چراغ روح ما است . مخلوقی است مجرد و روحی و همیشگی است که زندگی آن بامرگ ما پایان نمی پذیرد و برای همه ، شه همراه مامی باشد و وحی نیز تکالیف و دستور العملهای زندگی بشر است که انسان را وادار به استفاده از آنها صراط مستقیم و سیر به سوی سعادت واقعی رادریابد و خود را از بیراهه و موانع دین بستاند و به کمال مطلوب برسد و این دستور العملها را خداوند توسط فرشتگان مخصوص خود با حفاظت و امانت صحیح و سالم به بهترین بنده خود پیامبر اکرم (ص) رسانده که بنده ایست صدیق ، پاک ، امانتدار ، اسوه ، الگو و مأمور حق که دارای عصمت از گناه و عصمت از اشتباه و دارای عدالت می باشد و فرشتگان از بامر محافظت کرده و او را تنها نگذاشته تا وحی را به مردم ابلاغ کند . آن وقت دیگر تکلیف با خود مردم است . که اگر از این وحی و دستور العمل ها استفاده کنند؛ می توانند خود را ، ای صعود ، به سعادت ابدی آماده کنند و اگر استفاده نکردند در گرداب جهل مرتب می افتند . وقتی بشر می تواند خوب از وحی و پیامهای آن بهره ببرد؛ که از گوهر تابناک عقل بهره مند شود . ما باید این گوهر تابناک را تا اندازه ای بشناسیم . ابتدا سری به منابع اسلامی و اندیشه های علمای اسلام می زنیم و بعد از تحقیقات دانشمندان غرب ، علم روان — بدید را مورد بررسی قرار می دهیم و بعد از آن ، دشمن خطرناک و سر سخت و مخالف عقل یعنی جهل را بررسی می نماییم و در بخش آخر خوشه ای از خرمن کتاب شرح حدیث عقل جهل حضرت امام خمینی (ره) مطالعه نموده؛ تا انشاء الله در آینده نزدیک ، رساله دوم یعنی روح و نفس و بعد گوهر سوم یعنی دل را در رساله سوم بنگاریم .